

The Relationship between the Uses of Social Networks with Academic Performance Achievement Motivation in Students of Kurdistan University of Medical Sciences

Hossein Feyzi ¹, Hiwa Mohammadi ^{2,*}, Mahila Rahmani ³, Seyed Mojtaba Ahmadi ⁴

¹ Department of Nursing, Faculty of Nursing and Midwifery, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran

² Department of Nursing, Brojerd School of Nursing, Lorestan University of Medical Sciences, Khorramabad, Iran

³ Undergraduate Student, Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran

⁴ PhD Student, Department of Clinical Psychology, Faculty of Medicine, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Received: 15 Nov 2017

Accepted: 8 Feb 2018

Keywords:

Social Networks
Academic Performance
Students of Medical
Sciences

© 2018 Baqiatallah
University of Medical
Sciences

Abstract

Introduction: The wide acceptance of social networking students has provided a unique opportunity to track the use of this medium for their academic performance. Therefore, the present study was conducted to investigate the relationship between the use of social networks and academic performance in students of Kurdistan University of Medical Sciences.

Methods: In this cross-sectional study, 270 students of Kurdistan University of Medical Sciences in the academic year of 1396-97 were studied by stratified random sampling. Data were collected using demographic information form and social network questionnaire and analyzed using SPSS software version 22.

Results: The mean age of the samples was 21.85 ± 3.22 years. Pearson statistical test showed that there was no significant relationship between the use of social networks and academic performance of students, but there was a significant correlation between students' academic performance and computer use time.

Conclusions: The results indicate that the majority of students are members of social networks and the use of virtual social networks does not affect their academic performance. Therefore, considering the emergence of social networks and the lack of familiarity of students with all the effects of using it and the differences in the results of studies, more research on other aspects affecting the life and health of students seems necessary.

* **Corresponding author:** Hiwa Mohammadi, Department of Nursing, Faculty of Nursing and Midwifery, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran. E-mail: hiva.nursing@gmail.com

بررسی ارتباط استفاده از شبکه‌های اجتماعی با عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان

حسین فیضی^۱، هیوا محمدی^{۲*}، مهیلا رحمانی^۳، سید مجتبی احمدی^۴

^۱ گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران
^۲ گروه پرستاری، دانشکده پرستاری بروجرد، دانشگاه علوم پزشکی لرستان، خرم آباد، ایران
^۳ کارشناس، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران
^۴ دانشجوی دکترا، گروه روانشناسی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

چکیده

مقدمه: استقبال گسترده دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی، فرصت بی نظیری را برای پیگیری استفاده از این رسانه بر عملکرد تحصیلی آنان فراهم آورده است. از این رو تحقیق حاضر با هدف بررسی ارتباط استفاده از شبکه‌های اجتماعی با عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان انجام شد.

روش کار: در این مطالعه مقطعی ۲۷۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ با روش نمونه گیری تصادفی طبقه‌ای مورد بررسی قرار گرفتند. داده‌ها با استفاده از فرم اطلاعات جمعیت شناختی و پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی جمع آوری و با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: میانگین سنی نمونه‌ها برابر با $21/85 \pm 3/02$ سال بود. آزمون آماری پیرسون نشان داد که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانشجویان ارتباط معنی داری وجود نداشت، اما همبستگی بین عملکرد تحصیلی دانشجویان و مدت زمان استفاده از رایانه معنی دار بود.

نتیجه‌گیری: نتایج حاکی از آن است که اکثریت دانشجویان در شبکه‌های اجتماعی عضویت دارند و استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی آنان تأثیری ندارد. لذا با توجه به نوظهور بودن شبکه‌های اجتماعی و عدم آشنایی دانشجویان با تمامی آثار استفاده از آن و تفاوت در نتایج مطالعات انجام شده، انجام پژوهش‌های بیشتری بر روی سایر جنبه‌های تأثیر گذار آن بر زندگی و سلامت دانشجویان ضروری به نظر می‌رسد.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۸/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۱۹

واژگان کلیدی:

شبکه‌های اجتماعی

عملکرد تحصیلی

دانشجویان علوم پزشکی

تمامی حقوق نشر برای

دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله

(عج) محفوظ است.

مقدمه

[۴]. به طوری که استفاده از وب سایت‌های شبکه اجتماعی از جمله شبکه‌های اجتماعی فیس بوک (Facebook) و توییتر (Twitter) بخشی از زندگی دانشجویان ایالات متحده شده است [۵]. نتایج مطالعه بوراک و همکارانش در سال ۲۰۱۲ نشان داد که یک پنجم افراد مورد بررسی آنان در حالی که در کلاس درس هستند، به طور مداوم از فیس بوک استفاده می‌کنند [۶]. نتایج مطالعه‌ای که روی دانشجویان چندین دانشگاه در آمریکا انجام شده بود نشان داد که ۹۱ درصد از دانشجویان از شبکه اجتماعی فیس بوک استفاده می‌کنند [۷].

فناوری شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین دانشجویان رایج و عمومی شده‌اند و باعث اتکا و وابستگی دانشجویان بر این شبکه‌ها برای ارتباط شده‌اند. در این زمینه نتایج مطالعه‌ای در سال ۲۰۰۸ نشان داده است که ۸۵٪ دانشجویان از وب سایت‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان اصلی‌ترین روش ارتباطی استفاده می‌کنند [۸]. در ایران نیز میزان عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی در سال‌های اخیر از افزایش قابل ملاحظه‌ای برخوردار بوده است، به طوری که در مطالعه‌ای

آموزش در علوم پزشکی نقش به سزایی در تربیت نیروهای بهداشتی درمانی کشور دارد. ارتقای سطح آموزش، ضمن کمک به بهبود فرآیند درمان بیماران، سبب افزایش سطح سلامت جامعه نیز می‌گردد. عوامل متعددی بر آموزش دانشجویان در این رشته‌ها تأثیر گذار است که از میان آن‌ها می‌توان به سن دانشجو، جنسیت، سبک یادگیری و نحوه ارتباط بین استاد و دانشجو اشاره نمود [۱]. امروزه یکی از روش‌های مؤثر در فرآیند آموزش و انتقال دانش استفاده از شبکه‌های اجتماعی شده است، با پیدایش شبکه‌های اجتماعی مجازی، استفاده از این شبکه‌ها جزء جدایی ناپذیری از زندگی بسیاری از دانشجویان شده است که بر روی کلیه جوانب زندگی دانشجویی، از جمله میزان مطالعه، عملکرد و انگیزه پیشرفت تحصیلی آنها تأثیر داشته است [۲]. در حال حاضر شبکه‌های اجتماعی مجازی به یکی از مهم‌ترین ابزارهای ارتباطی در سطح جامعه و جهان و به ویژه در جامعه دانشجویی تبدیل شده و از شهرت فراوانی برخوردار هستند [۳]. در طول دهه گذشته استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی به طور معنی داری افزایش یافته است

کمتری را به مطالعه پرداخته‌اند [۲]. در مطالعه‌ای دیگر نشان داده شد که دانشجویان با معدل و عملکرد تحصیلی پایین‌تر نسبت به دانشجویان با معدل و عملکرد تحصیلی بالاتر، بیشتر از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند [۲۲].

اگر چه اینترنت در محافل علمی کشور بسیار مورد مطالعه قرار گرفته اما هنوز در حوزه شبکه‌های اجتماعی مجازی مطالعات چندانی انجام نشده است، و یا در مطالعات انجام شده نتایج متناقضی بدست آمده است، از این رو تحقیق حاضر می‌تواند برای پژوهشگران و محققان حوزه علوم پزشکی، رسانه‌ها و مطالعات جوانان حائز اهمیت باشد. با توجه به موارد مذکور و هم چنین با توجه به نو ظهور بودن پدیده شبکه‌های اجتماعی مجازی و گسترش روز افزون آن‌ها و تأثیرات آن‌ها بر جنبه‌های مختلف زندگی کاربران‌شان و هم چنین عدم آشنایی با تمام آثار استفاده از این شبکه‌ها از یک سو و اهمیت جایگاه پژوهش در جهان امروز از سویی دیگر و انعطاف پذیری فناوری اطلاعات و ارتباطات و فناوری‌های دیگر (امکانات وب ۱ و وب ۲)، و با توجه به اینکه در دانشگاه‌های علوم پزشکی شهرهای خاصی در ارتباط با بحث شبکه‌های اجتماعی تحقیق شده است، اما کمبود اطلاعات در این زمینه در مورد دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان محسوس می‌باشد، لذا پژوهشگر در نظر دارد با ارتباط استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان گامی هر چند مفید در این راستا بردارد.

روش کار

پژوهش حاضر یک مطالعه مقطعی از نوع توصیفی تحلیلی بود که در سال ۱۳۹۵ در دانشگاه علوم پزشکی کردستان انجام شد. معیارهای ورود به مطالعه شامل: دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی کردستان بودن، دانشجوی ترم دوم به بالاتر، دسترسی به شبکه‌های اجتماعی مجازی، تمایل به شرکت در مطالعه و معیارهای خروج از مطالعه شامل: دانشجویان ترم اول، دانشجویان تحصیلات تکمیلی، دانشجویانی که در مدت مطالعه وضعیت انتقالی، مهمانی، انصراف از تحصیل و یا اخراجی پیدا خواهند کرد، عدم تمایل به همکاری، تکمیل ناقص پرسشنامه‌ها، دانشجویانی که صرفاً "در زمان نمونه گیری در کل ترم تحصیلی فقط واحد کارورزی دارند.

جامعه پژوهش شامل تمام دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی کردستان در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ بود. نمونه‌ها شامل ۲۷۰ نفر از دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی کردستان بود، که از میان جامعه پژوهش که شرایط لازم جهت ورود به مطالعه را داشتند، انتخاب گردیدند. نمونه‌ها از دانشکده‌های پزشکی، دندانپزشکی، پرستاری-مامایی، پیراپزشکی و بهداشت و به روش تصادفی طبقه‌ای انتخاب شد. جهت تعیین حجم نمونه از جدول برآورد حجم نمونه کرجسی و مورگان استفاده شد.

برای جمع آوری اطلاعات پس از کسب مجوز از مسئولین دانشگاه و دانشکده‌ها و تهیه لیست دانشجویان، پس از مشخص شدن نمونه‌های پژوهش و توضیحات لازم در ارتباط با طرح تحقیقاتی، پرسشنامه‌ها (پرسشنامه مشخصات دموگرافیک، پرسشنامه میزان استفاده دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی مجازی) بین نمونه‌ها توزیع شد. همچنین برای به دست آوردن معدل دانشجویان به عنوان معیار عملکرد

گزارش شده است که در سال ۲۰۱۰ در حدود ۰/۳٪ جمعیت ایران (برابر با ۲۵۰۰۰ نفر) صرفاً "در فیس بوک عضو بوده‌اند [۹]. در حال حاضر شبکه اجتماعی اینترنتی کلوب (کلوب در دی ماه سال ۱۳۸۳ فعالیت خود را تحت عنوان یک شبکه اجتماعی آغاز نمود و طبق آخرین آمار اعلام شده، با داشتن بیش از دو میلیون و ششصد هزار کاربر پرجمعیت‌ترین و در عین حال با سابقه‌ترین شبکه اجتماعی ایرانی است) پر مخاطب‌ترین شبکه اجتماعی اینترنتی ایرانی است و شبکه اجتماعی اینترنتی فیس بوک جدا از آنکه شبکه‌ای غیر بومی است، از نظر میزان استفاده کاربران ایرانی در رتبه پس از کلوب قرار دارد [۱۰]. در ایران دانشجویان پس از طی مراحل دبیرستان و قبولی در امتحان کنکور، در بازه زمانی حساس از مراحل رشد خود، جهت ادامه تحصیلات عالی به محیطی اغلب به دور از خانواده، به دانشگاه وارد می‌شوند [۱۱]. لذا تأثیرات این گونه شبکه‌ها در دوران دانشجویی بروز بیشتری می‌یابد [۱۲]. هر چند که فعالیت در این گونه شبکه‌ها سبب تسهیل ارتباط با دوستان می‌شود و با به کارگیری این شبکه‌ها در فرایند آموزشی و یا درمانی، از آن‌ها به طور بهینه استفاده نمود، اما به همان میزان با کاهش دادن مدت زمان مطالعه ممکن است سبب اختلال عملکرد تحصیلی شود [۱۳-۱۵].

محققان در نتیجه مطالعات خود نشان داده‌اند که دانشجویان زمان قابل توجهی را صرف استفاده از رسانه‌های الکترونیکی می‌کنند. با وجود تقویت نشدن و عدم دسترسی دانشجویان به منابع اطلاعاتی خاص خارج از کلاس درس، استفاده از شبکه‌های اجتماعی در جامعه به عنوان راهکاری امیدوار کننده می‌باشد [۱۶]. مطالعات اخیر نشان داده‌اند گرچه شبکه‌های اجتماعی مجازی پتانسیلی برای ایجاد اثرات منفی بر روی دانشجویان دارند، با این وجود این وب سایت‌ها می‌توانند به عنوان یک منبع مفید و مثبت برای دانشجویان در جنبه‌های مختلف خدمت رسانی کنند به شرطی که به طرز صحیحی مورد استفاده قرار گیرند [۱۷]. برای مثال تحقیق جونز و همکاران در سال ۲۰۰۸ نشان داده است، دانشگاه‌هایی که از این فناوری استفاده می‌کنند می‌توانند به صورت مؤثر و مثبت به دانشجویان در زمینه تخصصی و کاری خودشان انگیزه بدهند. افزایش انگیزه دانشجویان می‌تواند در موفقیت‌های آنان، نمرات و سایر جنبه‌های روانشناختی افراد مؤثر و مفید واقع شود [۱۸]. در طرف مقابل هم چنان که دانشجویان بیش‌تر به استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی متکی می‌شوند، این دید را کسب می‌کنند که این جوامع مجازی جنبه‌ای معنی دار از زندگیشان می‌باشد و این امر خود باعث استفاده افراطی از شبکه‌ها شده و برعادات مطالعه فردی تأثیر می‌گذارد [۱۹]. در این زمینه نتایج تحقیقی نشان داده است دانشجویانی که به طور مداوم از شبکه فیس بوک استفاده می‌کنند در هفته یک تا پنج ساعت مطالعه می‌کنند، در حالی که دانشجویانی که عضو شبکه‌های اجتماعی مجازی نیستند یازده تا پانزده ساعت در هفته به مطالعه می‌پردازند [۲۰]. در مورد تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان، تاکنون مطالعات مختلفی در دنیا انجام گرفته که نشان دهنده نتایج مختلفی است. کولک و ساندروز در مطالعه خود نشان دادند که بین معدل کل دانشجویان استفاده کننده از فیس بوک و دانشجویانی که از آن استفاده نمی‌کنند تفاوتی وجود نداشته است [۲۱]. از سوی دیگر کریشنر و کارپینسکی گزارش داده‌اند که استفاده کنندگان از فیس بوک، معدل کل کمتری داشته و ساعات

در نهایت داده‌های حاصل با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ و آزمون‌های روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد، فراوانی، درصد)، همبستگی پیرسون، آنالیز واریانس یک طرفه مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

با توجه به این که این مطالعه از نوع پرسشنامه‌ای بود بنابر این با ملاحظات اخلاقی خاصی مواجه نبود، با این وجود در بررسی حاضر برای لحاظ نمودن مسائل اخلاقی اجازه نامه رسمی از معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کردستان گرفته شد و طی هماهنگی با رؤسای دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی کردستان اقدام به نمونه گیری شد. جهت حفظ حریم و امنیت اطلاعات شخصی شرکت کنندگان، این اطمینان داده شد که اطلاعات محرمانه باقی می‌ماند، به منظور رعایت موازین اخلاقی پرسشنامه‌ها به صورت بی نام و با کدگذاری بین نمونه‌ها توزیع شد، تکمیل کردن پرسشنامه‌ها با رضایت شخصی نمونه‌های پژوهش انجام شد.

تحصیلی به معاونت آموزشی دانشکده مربوطه مراجعه شد و معدل دانشجویان گرفته شد.

ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه دو قسمتی استفاده از شبکه‌های اجتماعی بود. که قسمت اول آن مربوط به اطلاعات دموگرافیک (سن، جنس، رشته و مقطع تحصیلی، معدل کل و ترم تحصیلی، متوسط ساعت مطالعه در زمان امتحان و خارج زمان امتحان) بود. در قسمت دوم آن شامل ۸ سؤال مربوط به استفاده از شبکه‌های اجتماعی (نام شبکه اجتماعی دارای عضویت، نام شبکه اجتماعی که به طور مرتب به طور مرتب به آن سر می‌زنند، زمان عضویت، زمانیکه با حساب کاربری خود در این گونه شبکه‌ها کار می‌کنند، میزان ساعتی که در روز با این شبکه‌ها کار می‌کنند و مهم‌ترین دلایل استفاده از این گونه شبکه‌ها) بود. روایی (توسط اعضای هیئت علمی) و پایایی این پرسشنامه قبلاً توسط بیجاری و همکاران با ضریب آلفای کرونباخ ($\alpha = 0/85$) پس از تکمیل پایلوت ۲۰ پرسشنامه توسط دانشجویان تأیید شده است [۱].

جدول ۱: مشخصات جمعیت شناختی نمونه‌های مورد پژوهش

متغیر	درصد	فراوانی
جنسیت		
مذکر	۳۷	۱۰۰
مؤنث	۶۳	۱۷۰
دانشکده محل تحصیل		
پزشکی	۲۱/۱	۵۷
پرستاری	۲۴/۴	۶۶
بهداشت	۱۹/۶	۵۳
دندانپزشکی	۹/۵	۱۶
پیراپزشکی	۲۸/۹	۷۸
وضعیت تاهل		
مجرد	۹۱/۵	۲۴۷
متاهل	۸/۵	۲۳
مقطع تحصیلی		
کاردانی	۱/۹	۵
کارشناسی	۷۱/۹	۱۹۴
دکترای حرفه‌ای	۲۶/۲	۷۱
محل زندگی		
خوابگاه	۸۷/۴	۲۳۶
منزل شخصی	۱۲/۶	۳۴
میزان آشنایی با اینترنت		
ندارد	۴/۱	۱۱
کم	۵۸/۵	۱۵۸
متوسط	۲۵/۲	۶۸
زیاد	۱۲/۲	۳۳
اقدام به عضویت در شبکه اجتماعی		
بله	۹۵/۶	۲۵۸
خیر	۴/۴	۱۲

یافته ها

ساعت کار با شبکه‌های اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانشجویان ارتباط آماری معنی داری مشاهده نشد ($P = 0/34$). نتایج دیگر این مطالعه نشان داد که، بین میانگین ساعت کار با اینترنت و عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه آماری معنی داری مشاهده نشد ($P = 0/77$). اما بین میانگین ساعت کار با رایانه و عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه خطی معنی داری وجود دارد ($P = 0/03$). نتایج مطالعه نشان داد که بین

تعداد ۲۷۰ نفر در این مطالعه شرکت نمودند. میانگین سنی نمونه‌ها $21/85 \pm 3/02$ سال بود. معدل ترم گذشته در دانشجویان $13/8 \pm 15/73$ و معدل کل آنان $11/19 \pm 15/50$ بود. بیشترین تعداد نمونه‌ها را دانشجویان ترم ۲ و کمترین این تعداد را دانشجویان ترم ۹ و ۱۱ تشکیل دادند. جدول ۱ به مشخصات جمعیت شناختی نمونه‌های مورد پژوهش می‌پردازد. نتیجه اصلی مطالعه نشان داد که بین میانگین

معدل ترم گذشته و معدل کل دانشجویان ارتباط آماری معنی داری مشاهده شد ($P < 0/05$) (جدول ۲).

میانگین ساعت مطالعه در زمان امتحان و زمان غیر امتحان با عملکرد تحصیلی رابطه آماری معناداری وجود دارد ($P = 0/001$)، همچنین بین

جدول ۲: ماتریس همبستگی بین عملکرد تحصیلی و برخی ویژگی‌های کمی مرتبط با آن

عملکرد (معدل)	تحصیلی	ساعت کار با رایانه	ساعت کار با اینترنت	ساعت کار با شبکه‌های اجتماعی	ساعت مطالعه زمان امتحان	ساعت مطالعه زمان غیر امتحان	معدل ترم گذشته
R	۰/۱۳۱	۰/۰۱۸	۰/۰۵۷	۰/۱۹۵	۰/۱۹۴	۰/۷۹۸	
P	۰/۰۳	۰/۷۷	۰/۳۴	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	

درصد) بود. اکثر افراد عضو در شبکه اجتماعی در سال اول دانشگاه در این شبکه‌ها عضو شده بودند (۴۴/۴ درصد) و کمترین تعداد آنها (۲۷ درصد) دانشجویانی بودند که ۲ سال بعد از ورود به دانشگاه در این شبکه‌ها عضو شده بودند (جدول ۳). علل استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در جدول ۴ آمده است. طبق نتایج این جدول ارتباط با دوستان کنونی به عنوان بیشترین علت استفاده و سایر موارد به عنوان کمترین علت استفاده از این شبکه‌ها بوده است. میزان استفاده دانشجویان به عنوان سرگرمی نیز از فراوانی بالایی برخوردار بود.

بیشترین شبکه اجتماعی که دانشجویان در آن عضو بودند و مرتب به آن سر می‌زدند، شبکه اجتماعی تلگرام بود. ۹۴/۴ درصد (۲۵۵ نفر) عضو شبکه اجتماعی تلگرام بودند. ۹۵/۹ درصد نمونه‌ها اطلاعاتی در ارتباط با شبکه‌های اجتماعی موجود داشتند و ۴/۱ درصد نمونه‌ها از شبکه‌های اجتماعی موجود مطلع نبودند. بیشترین علت استفاده از اینترنت در نمونه‌های پژوهش، استفاده از شبکه‌های اجتماعی (۷۸ درصد) و کمترین علت آن چک کردن ایمیل (۳۰ درصد) بود. بیشترین علت استفاده از شبکه‌های اجتماعی ارتباط با دوستان کنونی (۶۹/۳)

جدول ۳: درصد فراوانی و زمان عضویت در شبکه‌های اجتماعی

زمان عضویت	درصد	فراوانی
قبل از دانشگاه	۲۸/۵	۷۷
سال اول دانشگاه	۴۴/۴	۱۲۰
سال دوم دانشگاه	۲۷	۷۳

جدول ۴: درصد فراوانی و علل استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی

علل استفاده	درصد	فراوانی
استفاده از تجربیات سایرین	۲۲/۶	۶۱
ارتباط با دوستان قبلی	۴۷/۴	۱۲۸
پیدا کردن دوست جدید	۲۴/۸	۶۷
ارتباط با دوستان کنونی	۶۹/۳	۱۸۷
سرگرمی	۵۴/۱	۱۴۶
به اشتراک گذاشتن تصاویر	۲۱/۹	۵۹
آموزش	۲۵/۹	۷۰
سایر	۲/۶	۷

بحث

این مطالعه مقطعی با هدف بررسی ارتباط استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان انجام پذیرفت، که در طی آن زمان عضویت دانشجویان در شبکه‌های اجتماعی، ساعت کار با شبکه‌های اجتماعی، دلیل استفاده از این شبکه‌ها و زمان عضویت در این شبکه‌ها نیز توسط پرسشنامه بررسی شد. نتایج مطالعه نشان داد که، بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانشجویان ارتباط آماری معنی داری وجود ندارد ($P = 0/34$)، داستانی و همکاران در مطالعه خود نتیجه این مطالعه را تأیید می‌نمایند [۲۳]. کولک و ساندروز در مطالعه خود نشان دادند که بین معدل کل دانشجویان استفاده کننده از فیس بوک و دانشجویانی که از آن استفاده نمی‌کنند، تفاوتی وجود نداشته است که نتیجه این تحقیق با مطالعه حاضر همخوانی دارد [۲۱]. همچنین در برخی دیگر از این مطالعات، ارتباطی بین استفاده از

شبکه‌های اجتماعی مجازی و ساعات مطالعه دانشجویان مشاهده نشده است [۲۴-۲۶]. در طرف مقابل جوادنی و همکاران در مطالعه خود که به بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند پرداخته بودند، نشان دادند که تفاوت معناداری بین میانگین ساعت استفاده از شبکه‌های اجتماعی در دو گروه مطالعه وجود دارد ($P = 0/04$). که نتیجه این تحقیق با مطالعه حاضر همخوانی ندارد [۱]. علت این عدم همخوانی می‌تواند تأثیرات فرهنگی و موقعیت زمانی و مکانی این دو مطالعه باشد و این احتمال وجود دارد که استفاده از این شبکه‌ها به مرور زمان از لحاظ آموزشی کیفیت بهتری پیدا کرده باشند. از طرفی این احتمال وجود دارد که بعد از مدتی دانشجویان دید بی تفاوتی نسبت به این شبکه‌ها پیدا کنند و از حساسیت و توجه آنها نسبت به اوایل استفاده از این شبکه‌ها بتدریج کاسته شود. کریشنر و کارپینسکی نیز گزارش

داده‌اند که استفاده کنندگان از فیس بوک، معدل کل کمتری داشته و ساعات کمتری را به مطالعه پرداخته‌اند و نظری مخالف با مطالعه حاضر داشته‌اند [۹]. همچنین نتایج مطالعه دیگری نشان داده است که بین معدل کل دانشجویان و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، ارتباط منفی وجود دارد [۲]. از جمله مهمترین عواملی که سبب تأثیر منفی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان می‌گردد، می‌توان به کاهش زمان مطالعه ناشی از استفاده از این شبکه‌ها اشاره نمود، مطالعات مختلف در این زمینه نشان داده‌اند که اغلب دانشجویان این گونه فعالیتهای جانبی را از جمله مهمترین عوامل بازدارنده از مطالعه می‌دانند، که این امر سبب عقب ماندگی آنها از تحصیل و افزایش زمان دوره تحصیل می‌گردد.

نتایج مطالعه نشان داد که، بین ساعت کار با رایانه و عملکرد تحصیلی دانشجویان ارتباط آماری معنی داری وجود دارد ($P = 0/03$). اسلامی و همکاران نیز در مطالعه خود نشان دادند که، بین مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات و عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد ($P < 0/05$). و نظری موافق با مطالعه حاضر داشتند [۲۷]. نتایج مطالعه ستاری و نیاز آذری نیز در جهت تأیید مطالعه حاضر می‌باشد [۲۸، ۲۹]. اما بین ساعت استفاده از اینترنت و عملکرد تحصیلی دانشجویان تفاوت آماری معنی داری مشاهده نشد ($P = 0/77$). و این بدان معنی است که دانشجویانی که بیشتر از رایانه استفاده می‌کنند، این احتمال وجود دارد که بیشتر به امر آموزش و تحصیل مشغول باشند و با توجه به ارتباط معنادار مستقیمی که بین استفاده از رایانه و عملکرد تحصیلی وجود دارد، می‌توان اینگونه بحث کرد که، دانشجویان اغلب زمانی از رایانه استفاده می‌کنند که اقدام به تهیه مطالب و تکالیف درسی، پروژه‌ها و کنفرانس‌ها می‌کنند. از طرفی با توجه به اینکه میانگین ساعات استفاده از اینترنت و استفاده از شبکه‌های اجتماعی خیلی نزدیک به هم هستند، می‌توان احتمال این را داد که بیشترین زمانی که دانشجویان از اینترنت استفاده کرده بودند، بطور همزمان و یا فقط از شبکه‌های مجازی استفاده کرده‌اند. بنابراین می‌توان گفت احتمالاً میان عضویت و حضور در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و افزایش ساعات حضور در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی رابطه مثبتی وجود دارد. بشیر و همکاران نظری موافق در این زمینه با مطالعه حاضر دارند [۳۰].

از نتایج قابل توجه این مطالعه می‌توان به تأثیر زمان عضویت در شبکه‌های اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان اشاره کرد. اکثر افراد عضو در شبکه اجتماعی در سال اول دانشگاه در این شبکه‌ها عضو شده بودند. این موضوع می‌تواند ناشی از حساسیت‌های موجود در سنین جوانی و همچنین مسائل مرتبط با دوری از خانواده و ورود به محیط جدید همچون دانشگاه و ارتباط مستقیم با جنس مخالف (با توجه به محدودیت‌های کمتر در فضای مجازی) باشد [۳۱]. جوادی نیا و همکاران نیز نظری موافق با مطالعه حاضر داشتند [۱]. نتایج نشان داد که اکثر افراد عضو در شبکه‌های اجتماعی به طور مرتب با این شبکه‌ها کار می‌کرده‌اند. همچنین افراد عضو در شبکه‌های اجتماعی، در اغلب موارد شبها از این محیط‌ها استفاده می‌نموده‌اند. این موضوع می‌تواند سبب ایجاد خستگی روزانه به علت اختلال در میزان خواب دانشجویان گردد، که خود را به صورت عدم تمرکز در طی فرایند یادگیری و افت عملکرد تحصیلی نشان دهد [۳۲، ۳۳]. جوادی و نیا و

همکاران نیز در مطالعه خود به نتایجی موافق با مطالعه حاضر دست یافتند [۱]. در این مطالعه بیشترین دلیل استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی ارتباط با دوستان کنونی بود. جوادی نیا و همکاران نیز نظری موافق با مطالعه حاضر داشتند [۱]. مهم‌ترین نقطه قوت این مطالعه را می‌توان آشنا نمودن جامعه محققین حیطه نظام آموزش سلامت به ارتباط استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با عملکرد و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانشجویان با توجه به افزایش روزافزون استفاده از این گونه فضاها در میان دانشجویان در نظر گرفت. هرچند که با توجه به غیرقانونی بودن استفاده از برخی از شبکه‌های اجتماعی در داخل کشور، بدیهی است که برخی از دانشجویان عضو در این شبکه‌ها که در مطالعه شرکت نموده‌اند، به سبب تبعات قانونی از پاسخگویی صحیح در این خصوص اجتناب کرده‌اند، از طرفی با توجه به تقسیم بندی دانشگاه علوم پزشکی کردستان به عنوان یک دانشگاه تیپ سه، که اکثر دانشجویان آن از مناطق غرب کشور پذیرش شده‌اند و با توجه به تفاوت‌های فرهنگی موجود در ایران، دامنه تعمیم نتایج این مطالعه محدود به مناطق غربی کشور خواهد بود. به علت اینکه دانشجویان در کلاس درس و به صورت حضوری به پرسشنامه‌ها جواب می‌دادند و از طرفی چون تعدادی از دانشجویان تکمیل پرسشنامه را به خوابگاه و با تعویق تکمیل می‌نمودند، این محدودیت وجود داشت که پرسشنامه‌ها را کامل تکمیل نکنند و یا جواب‌های درستی ندهند، محقق جهت برطرف نمودن این محدودیت پرسشنامه‌ها را در زمان استراحت، قبل و یا بعد از کلاس بین دانشجویان تکثیر می‌نمود و برای پرسشنامه‌هایی که تکمیل آنها به بعداً "موکول می‌شد نظارت و کنترل خود را در خوابگاه انجام می‌داد. هم چنین شماره تلفن محقق در اختیار دانشجویان قرار داده شد و در صورت ابهام در مورد پرسشنامه‌ها توضیحات کافی داده می‌شد.

نتیجه گیری

نتایج پژوهش نشان داد که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانشجویان ارتباط معناداری وجود ندارد، با توجه به نتایج این پژوهش و نتایج مختلفی که در دیگر مطالعات بدست آمده است، پیشنهاد می‌گردد در این زمینه تحقیقات بیشتری انجام شود و اثرات مختلف استفاده از شبکه‌های اجتماعی را بر قابلیت‌ها و عملکردهای آموزشی و پژوهشی دانشجویان مشخص نموده و به تبع آن اطلاع رسانی‌های ارزنده در زمینه اثرات مثبت و منفی کاربرست شبکه‌های اجتماعی در اختیار کاربران این شبکه‌ها قرار داده شود. و در دانشگاه‌ها اقداماتی برای آشناسازی و فرهنگ سازی استفاده مفید و علمی از شبکه‌های اجتماعی مجازی صورت گیرد. همچنین با توجه به اینکه دانشجویانی که بیشتر از شبکه‌های اجتماعی استفاده نموده بودند در سال اول اقدام به عضویت در شبکه‌های اجتماعی نموده بودند، ضروری است که دانشگاه‌ها با همکاری مراکز مشاوره به اطلاع رسانی دقیق در خصوص استفاده از شبکه‌های اجتماعی و آثار مختلف آن در ابتدای ورود دانشجویان به دانشگاه اقدام نمایند و با توجه به رایج بودن بعضی از شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین دانشجویان، که در مطالعه حاضر شبکه اجتماعی تلگرام بود، لازم است با نظارت مسئولین و ارگان‌های زیربست محتوای این شبکه‌ها متناسب با شرایط فرهنگی و اجتماعی جامعه اصلاح شود.

پزشکی کردستان ابراز می‌دارند. این پژوهش با حمایت مالی معاونت تحقیقات و فن آوری دانشگاه علوم پزشکی کردستان با کد ۹۴/۳۶۳ و در تاریخ ۹۴/۱۲/۲۲ به تصویب رسیده است.

References

- Javadinia SA, Erfanian M, Abedini M, Bijari B. [The effects of social networks on academic achievement of students, a study in Birjand University of Medical Sciences]. *Iran J Med Educ* 2012;12(8):598-606.
- Kirschner PA, Karpinski AC. Facebook* and academic performance. *Comp Hum Behav*. 2010;26(6):1237-45. doi: 10.1016/j.chb.2010.03.024
- Pempek TA, Yermolayeva YA, Calvert SL. College students' social networking experiences on Facebook. *J Appl Dev Psychol* 2009;30(3):227-38. doi: 10.1016/j.appdev.2008.12.010
- Moreno MA, Jelenchick L, Koff R, Eikoff J, Diermyer C, Christakis DA. Internet use and multitasking among older adolescents: An experience sampling approach. *Comp Hum Behav*. 2012;28(4):1097-102. doi: 10.1016/j.chb.2012.01.016
- Junco R, Heiberger G, Loken E. The effect of Twitter on college student engagement and grades. *J Comp Assist Learn*. 2011;27(2):119-32. doi: 10.1111/j.1365-2729.2010.00387.x
- Burak L. Multitasking in the University Classroom. *Int J Sch Teach Learn*. 2012;6(2). doi: 10.20429/ijstl.2012.060208
- Gemmill EL, Peterson M. Technology Use Among College Students: Implications for Student Affairs Professionals. *NASPA J* 2006;43(2). doi: 10.2202/0027-6014.1640
- Heiberger G, Harper R. Have you facebooked Astin lately? Using technology to increase student involvement. *New Direct Stud Serv* 2008;2008(124):19-35. doi: 10.1002/ss.293
- Chen H, Sali M. A qualitative study of Iranian Facebook users perceptions of using Facebook in Iran s eparticipations activities. 2010.
- Farahani HA, Kazemi Z, Aghamohamadi S, Bakhtiarvand F, Ansari M. Examining mental health indices in students using Facebook in Iran. *Proc Soc Behavioral Sci* 2011;28:811-4. doi: 10.1016/j.sbspro.2011.11.148
- Ehteshamzadeh P, Ahadi H, Enayati M, Mazaheri M, Heydari AR. [Relationship between extraversion, neuroticism, forgiveness and islamic coping strategies with happiness in college students of Ahvaz universities in 1387]. *Knowledge Res Appl Psychol*. 2009;38:93-104.
- Yedidia MJ, Gillespie CC, Kachur E, Schwartz MD, Ockene J, Chepaitis AE, et al. Effect of communications training on medical student performance. *JAMA*. 2003;290(9):1157-65. doi: 10.1001/jama.290.9.1157 pmid: 12952997
- Javaninia SR, Erfanian M, Abedini MR, Asgari M, Abbasi A, Bijari B. [Pattern of using social networks in students in Birjand University of Medical Science]. *Med Meditat Q* 2012;22(2):39-44.
- Teclehanot B, Hickman T. Student-Teacher Interaction on Facebook: What Students Find Appropriate. *TechTrends*. 2011;55(3):19-30. doi: 10.1007/s11528-011-0494-8
- O'Brien SJ. Facebook and other Internet use and the academic performance of college students: Temple University; 2011.
- Boyd D, Ellison N. Social network site: definition, history, scholarship. Michigan Department of Telecommunication. Information Studies, and Media, Michigan State University; 2009.
- Hanson TL, Drumheller K, Mallard J, McKee C, Schlegel P. Cell Phones, Text Messaging, and Facebook: Competing Time Demands of Today's College Students. *Coll Teach*. 2010;59(1):23-30. doi: 10.1080/87567555.2010.489078
- Imhof M, Vollmeyer R, Beierlein C. Computer use and the gender gap: The issue of access, use, motivation, and performance. *Comp Hum Behav* 2007;23(6):2823-37. doi: 10.1016/j.chb.2006.05.007
- Jacobsen WC, Forste R. The wired generation: academic and social outcomes of electronic media use among university students. *Cyberpsychol Behav Soc Netw*. 2011;14(5):275-80. doi: 10.1089/cyber.2010.0135 pmid: 20961220
- Stollak M, Vandenberg A, Burklund A, Weiss S, editors. Editor getting social: The impact of social networking usage on grades among college students. *Proceeding of the ASBBS Annual Conference*; 2011.
- Kolek EA, Saunders D. Online Disclosure: An Empirical Examination of Undergraduate Facebook Profiles. *NASPA J* 2008;45(1):1-25. doi: 10.2202/0027-6014.1905
- Ariani E, Zahed Babolan A. [Role of social networks in research capability of higher education students]. *Educ Psychol Sci J Mohaghegh Aradability Univ*. 2012;6(2):26-39.
- Dastani M. [The role of Social Networks on Academic Achievement of Gonabad University of Medical Science's students]. *J Med Educ Dev*. 2016;11(2):153-60.
- O'Brien S. [Facebook and other Internet use and the academic performance of college students]: Temple University; 2011 [cited 2012 Dec 30]. Available from: <http://udini.proquest.com/view/facebook-and-other-internet-use-and-pqid:2388668511/>.
- Junco R. The relationship between frequency of Facebook use, participation in Facebook activities, and student engagement. *Comp Educ* 2012;58(1):162-71. doi: 10.1016/j.compedu.2011.08.004
- Pasek J, More E, Hargittai E. Facebook and academic performance: Reconciling a media sensation with data. *First Monday*. 2009;14(5). doi: 10.5210/fm.v14i5.2498
- Eslami S, Mohajeran B, Nami K. [The Relationship between the Use of Information and Communication Technology by Students and their Academic Performance at Behavioral and Social Sciences Faculties of Tehran University]. *Interdisc J Virtual Learn Med Sci* 2014;5(4):19-27.
- Satari S, Mohammadi P. Investigating the relationship between the use of information technology and Educational success of middle school students. *J Inf Commun Technol Educ*. 2010;1(4):82-96.
- Niaz Azari K, Berimani A, Jokar A, Rastgar Amraie A. [The Relationship between Information Literacy Education and Students' Academic Performance]. *J Inf Commun Technol Educ*. 2015;6(1):5-17.
- Bashir H, Afrasyabi M. [Internet Social Networks and Youth Lifestyles: A Case Study of the Largest Virtual Society of Iranians]. *QJ Cult Stud*. 2012;5(1):31-62.
- Ehtesham zade P, Ahadi H, Enayati M, Mazaheri M, Heidari A. [Relationship Between Extraversion, Neuroticism, Forgiveness and Islamic Coping Strategies With Happiness in College Students of Ahvaz Universities in 1387]. *Knowledge Res Psychol*. 2008;10(38):93-104.
- Li S, Jin X, Wu S, Jiang F, Yan C, Shen X. The impact of media use on sleep patterns and sleep disorders among school-aged children in China. *Sleep*. 2007;30(3):361-7. pmid: 17425233
- Beard KW. Internet addiction: current status and implications for employees. *J Employ Counsel* 2002;39(1):2-11. doi: 10.1002/j.2161-1920.2002.tb00503.x